

# השיעור הגדול בעולם

## כיתות ז'-ט'

## שנת הלימודים תשפ"ב

### 19 דצמבר 2021 – 28 ינואר 2022

**יחידת ההוראה לכיתות ז' – ט' מתמקד ביעד של קידום צריכה וייצור בני קיימא (יעד 12 של האו"ם) המבטיח יישום זכויות ילדים ובני נוער בסביבות חיים שונות לנוכח משבר האקלים הגלובלי.**

השנה יתמקד השיעור הגדול ביעדי האו"ם העוסקים בשימור ופיתוח סביבות חיים ברות קיימא המקדמות מימוש זכויות של ילדים ובני נוער החיים בסביבות אלו. פיתוח בר קיימא בישראל אינו מותרות, אלא הוא חיוני כדי לשפר את רווחתם של הדורות הנוכחיים והעתידיים.

היחידה שמה דגש על אקלים, צריכה, זכויות ילדים והקשר ביניהם מתוך הכרה בצורך לקידום מודעות סביבתית של ההתנהגויות שלנו כאזרחי העולם המודרני. (לקריאה מורחבת חש לעיין במבוא המורחב לשיעור).

## מטרות היחידה

1. התלמידים ילמדו סוגיות מרכזיות בתרבות הצריכה וההשלכות שלה על הסביבה ועל חיי בני אדם בעולם.
2. התלמידים ילמדו על הקשר שבין תבניות צריכה ומשבר האקלים לבין מימוש או פגיעה בזכויות של ילדים.
3. התלמידים ילמדו על תופעת הניצול והעבדות של ילדי בתעשיות המייצרות את מוצרי הצריכה שלנו.
4. התלמידים ירכשו מודעות וכלים להתבוננות ביקורתית על תהליכי צריכה ומקורות של מוצרי צריכה (משאבי טבע) ותוצרי התעשיות היצרניות (פליטת גזים הגורמים להתחממות גלובלית).
5. התבוננות ביקורתית של התלמידים תגרום להם להציב יעדים ליוזמות בישראל
6. התלמידים יגבשו כלים לצריכה מושכלת בהתייחס לזכויות ולאחריות שלהם.
7. התלמידים ילמדו דרכים לשתף ולעורר את מודעות דעת הקהל בסביבה המשפחתית, הקהילתית והלאומית להיבטים של תרבות הצריכה הנוגעים לזכויות ילדים וסביבה ברת קיימא.

## שיעור 1 – "קניות, קניות, קניות ומה עם הזכויות?"

ארגון זמן: 90 דקות

פעילות פתיחה :

א. "אשראי בלתי מוגבל !?"

1. דמיינו שכל אחד.ת מכס.ן מקבל.ת עכשיו "כרטיס אשראי בלתי מוגבל", ואתם יכולים לקנות כל מה שאתם רוצים. הכנסו למרכז קניות וירטואלי, בחרו 5 חנויות וערכו בהם "קניות דמיוניות". או חשבו מה אתם רוצים לקנות ללא הגבלה כלכלית או אחרת. רשמו מה "קניתם" והציגו לכתה.

למורה:

- א. ניתן להיכנס דרך גוגל ארץ לכל מרכז קניות מקומי / גדול / אחר. יש לוודא כי מרכזי הקניות הווירטואליים לא כוללים מוצרים שאינם מותאמים לגיל התלמידים.
- ב. ערכו רשימה כיתתית של המוצרים שנרכשו. בשלב זה לא לדון ברשימה. יתכן שהתלמידים יבינו שהקנייה הייתה ללא מחשבה או צורך ממשי.

## **ב. ידע ערכים והתנהגויות שלי**

2. שתי אפשרויות :

אפשרות א : סקר מקוון

"סקר הרגלי הצריכה שלי" באמצעות גוגל פורמס- בקיזור. (על המורה ליצור עותק של הסקר ואת הקישור החדש לשלוח לתלמידים). שימו לב : אין להוציא מידע מחוץ לבית הספר ללא אישור המנהל/ת ודוברות המחוז. הסקר ישמש לדיון פנימי בלבד בכיתות.

אפשרות ב : סקר פיזי

משחק – מעמידים בכיתה 3 שלטים : "אף פעם", "לפעמים" ו"תמיד". המורה מקריאה משפטים שונים, לאחר כל משפט התלמידים עומדים ליד השלט המתאים להם. המשפטים :

- אני מבקש/ת אמא/אבא תקנו לי...
- כשהטלפון מתקלקל אני לא מתקן/נת אלא קונה חדש
- אני קונה כי יש לחברים/חברות שלי
- אני מודע.ת לכך שיש ילדים בני גילי בעולם שעובדים בייצור במפעלים, בתנאים קשים
- אני קונה רק כשאני צריך.

- אני מודעת לקשר בין רכישה של מוצרים להתחממות כדור הארץ
- קניית בגד חדש/נעליים חדשות גורמת לי למצב רוח טוב.
- פרסומת ממש לא משפיעה עלי
- אני יכולה להצטמצם מאוד בדברים שאני רוכשת.
- אם הייתי זוכה בסכום כסף הייתי קונה לי המון דברים
- אני מודעת לכך שבשראל יש חוק חינוך חובה לתלמידים עד סיום כיתה יב'

### ג. דיון כיתתי

בעקבות ולאחר הפעילויות המקדימות יתקיים שיח מסכם בשאלות הבאות:

1. האם קניתם מוצרים שאתם צריכים? מהו הצורך מאחורי הרכישה?
2. כמה זמן לדעתכם תשתמשו במה שרכשתם?
3. מה תעשו לאחר שלא יהיה לכם צורך בו?
4. האם קניתם מוצרים שאין לכם צורך בהם? אם כן – מה הסיבות שבכל זאת קניתם אותם?
5. כיצד לדעתכם מאפייני הצריכה שלכם מושפעים ומשפיעים מהאחריות האישית והאחריות החברתית שלכם ושל חבריכם לסיביבה ולבני אדם אחרים?
6. מה למדתם על עצמכם שלא הייתם ערים לו מפעילויות הפתיחה? (כרטיס האשראי והסקר)
7. אחת הסוגיות עימן מדינות וקהילות מתמודדות בהתייחס לתרבות הצריכה הינה הכמות ההולכת וגדלה של בגדים יד שנייה שאין מה לעשות איתם. בעבר נשלחו בגדים רבים למדינות מתפתחות באפריקה למשל. כיום, גם במדינות אלו מסרבים לקבל את הבגדים עקב הכמות הרבה מידי. מדוע הם מסרבים לדעתכם? הציגו נתונים מספריים, גרפים. (למורה: חשוב להדגיש לתלמידים שקיימות מבוססת מדע).

### ד. סיכום:

1. מה היא התופעה שנחשפנו אליה? מה הם הגורמים לתופעה? (למורה: תשובות צפויות קשורות למושג תרבות הצריכה במבוא הני"ל).
2. אם הייתם מקבלים שוב "כרטיס אשראי בלתי מוגבל", האם וכיצד הייתם משנים את הקניות או הרכישות שלכם? ערכו רשימה נוספת, והתבוננו באופן השוואתי בין שתי הרשימות שערכתם.

למורה: בסוף היחידה ישנה דוגמא לכתבה עיתונאית, שניתן להשתמש בה על מנת להרחיב על משמעות צרכנות ללא ניצול ילדים ובזבוז משאבים.

## שיעור 2 – ילדות עשוקה בעידן של צריכה

ארגון זמן 90 דקות

לוח שיתופי לדיון של שיעור 2

### **פתיחה:**

בשיעור הקודם הגברנו את המודעות להשפעת תרבות הצריכה עלינו והתחלנו לחשוב על השפעתה על הסביבה והחברה, בשיעור זה נלמד על אחת מתוצאות תרבות הצריכה והיא גגיעה בזכויות ילדים ונוער ונתמקד בעבודת ילדים. ובשיעור הבא נלמד על ההשפעה הסביבתית של תרבות הצריכה.

פעילויות:

1. בפעילות הפתיחה נבדוק על אילו שאלות התלמידים חושבים שהם יודעים לענות. מחלקים לתלמידים שני פתקים בצבעים ירוק ואדום, ומבקשים שירימו את הפתק המתאים ירוק=יודע, אדום=לא יודע בסיום כל שאלה.
  - האם ידוע לכם מי מייצר את המוצרים שאתם קונים?
  - האם אתם יודעים באילו תנאים עובדים היצרנים?
  - האם אתם יודעים מדוע בארצות המזרח המוצרים יותר זולים?
  - האם אתם יודעים מהו גיל המינימום לעבודה בארץ ובעולם?
2. ראינו שאין לנו יודעים את כל התשובות לשאלות הנ"ל, ולכן נצפה בסרטונים להרחבת הידע שלנו. נצפה בסרטון הראשון שהוא תוצר של התלמידים איליי, שי וניצן ונקרא – עבודת ילדים איליי, שי וניצן  
דיון בעקבות הצפייה בסרטון:
  1. מה הרגשתם?
  2. מדוע היוצרים בחרו להפיק סרט בנושא?
  3. מה המסר שהיוצרים רצו להעביר לדעתכם?

הסרטון השני עוסק בנושא עבודת ילדים. הסרטון הופק על ידי האיחוד האירופי בשיתוף רשתות תקשורת מצרפת, גרמניה ואיטליה ומאיר את התופעה גם במדינה כמו טורקיה

### Turkey: child labor takes toll on refugee children –

פעילויות בעקבות הצפייה בסרטון :

- א. מה הרגשתם כשצפיתם בסרט?
- ב. מה ניתן ללמוד על עבודת ילדים מתוך הסרט?
- ג. עיינו באמנת זכויות הילד. בחרו ורשמו זכויות שלדעתכם מופרות במצב שתואר בסרט. הסבירו את בחירתכם!! הפעילות תתקיים במסמך שיתופי בו כל התלמידים יוכלו לראות את הזכויות וההסברים של עמיתיהם, לצורך שיח משותף.
- ד. האם תסכימו לרכוש נעלי ספורט שילדים בני 8 תפרו אותם? נמקו והסבירו את השיקולים בתשובתכם. העלו את הטענות למפת טיעונים כיתתית, בה תוכלו ללמוד מה חושבים התלמידים האחרים בכיתה בנושא.
- ה. האם אתם מודעים לתופעת עבודת ילדים במדינות שונות בעולם? מה אתם יודעים על התופעה, היקפה ודרכי ההתמודדות איתה?

#### 4. סיכום השיעור :

- א. לפניכם כרזה שתלמידים בישראל עיצבו. חולצה עם תווית. עיינו בתווית והעלו רעיונות למסרים שיוצרי הכרזה ניסו להעביר בכל הנוגע לזכויות ילדים ותרבות הצריכה.



ב. שאלת רשות: עיינו בכרזות שבקישור (נמצא בפסקה הבאה), בחרו כרזה והסבירו מה היא מייצגת ואת הקשרה לנושא בו אנו עוסקים.

לצפייה בכרזות נוספות שעיצבו תלמידים במגמות אומנויות העיצוב לרגל 25 שנים לאמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה – [המנהל הפדגוגי - זכויות התלמיד](#)

### **למורה – סעיפים מתוך אמנת זכויות הילד/ה לדוגמה שיש להתייחס אליהם בדין:**

אי שוויון הפליה בין ילדים ונוער מקהילות ותרבויות שונות, סעיף 2 – המדינות החברות מבטיחות לשמור על זכויות הילדים שבתחומה, ללא הפליה וללא קשר לגזע, צבע עור, מין, שפה, דת, השקפה פוליטית, מוצא לאומי, אתני או חברתי, רכוש, נכות, לידה או כל סיבה אחרת הקשורה לילד ולהוריו.

זכותם של ילדים ובני נוער לקבל מידע אודות המוצרים שהם רוכשים והשפעתם על ילדים אחרים ועל הסביבה, סעיף 17 – "לילד זכות גישה למאגרי מידע ולחומרים ומידע שיעזרו לו מבחינה אזרחית, לימודית, חינוכית, חברתית ומוסרית. המדינה תעודד ותסייע לילד לממש זכות זו."

זכותם של ילדים ובני נוער להיות מוגנים מכל סוג של אלימות המופנית כלפיהם מצד מבוגרים בכל סביבות החיים שלהם, סעיף 19 – "לילד הזכות להיות מוגן מפני כל סוג של אלימות גופנית או נפשית, התעללות, הזנחה, ניצול או התנהגות אכזרית כלפיו מצד מי שאחראי לו."

בזבוז משאבים, ניצול ילדים החיים בעוני, סעיף 24 – "לילד יש זכות לביטחון סוציאלי וסיוע מהמדינה אם צריך. לדוגמה, ילד עני."

ניצול מצבם הרגיש של ילדים ומשפחות במצוקה לצורך עבודה בתנאי עבדות וניצול, סעיף 32 – "לילד זכות להיות מוגן בפני ניצול כלכלי או מפני עבודה שעלולה לפגוע בו או להזיק לבריאותו או התפתחותו. המדינות החברות התחייבו לקבוע גיל מינימום לעבודה, לקבוע עבודות שלא מסכנות אותו או את הבריאות שלו ולקבל תשלום לפי החוק."

### **שיעור 3- תרבות הצריכה, משבר האקלים וזכויות הילד- מה הקשר?**

ארגון זמן 45 דקות

## פתיחה:

בשיעורים הקודמים הגברנו את המודעות להשפעת תרבות הצריכה עלינו. הכרנו אחת מתוצאותיה והיא פגיעה בזכויות ילדים ובשיעור הזה נלמד על תוצאה נוספת של תרבות הצריכה והיא שימוש מוגבר באנרגיה שרובה מזהמת והגורמת להתחממות כדור הארץ המביאה לתופעות שונות הנקראות שינויי האקלים, זכותכם לדעת זאת!

1. בדקו בתווית הבגד/הנעל שאתם לובשים/נועלים וענו:  
שתי אפשרויות לביצוע לבחירת המורה: א. בכיתה ב. מרחוק בצורה מקוונת.  
בכיתה: לכתוב על הלוח את שתי כותרות הבאות ולהזמין תלמידים לכתוב בהתאם לכותרת: באיזו מדינה ייצרו את הבגד? מאילו חומרים עשוי הבגד?  
באופן מקוון: היכנסו לקישור הבא וענו על השאלות. (על המורה להכין קישור למנטימטר עם השאלות/הכותרות הנ"ל).

2. הסקת מסקנות בעקבות הפעילות – ניתן להציג את התשובות של התלמידים בהקרנת המנטימטר או להתייחס לכתוב על הלוח:  
א. מי הן המדינות בהן הבגדים מיוצרים?  
ב. מה הם חומרי הגלם בהם תעשיית הבגדים משתמשת?  
ג. באילו מתהליכי ייצור הבגדים בתעשייה זו קיימת צריכה של אנרגיה?  
ד. לפניכם שלבים מ"גידול הכותנה ועד צילום הבגד באינסטגרם"- גררו את הפעולות הדורשות שימוש במכונות הצורכות אנרגיה אל התיבה המתאימה: צורכות או לא צורכות אנרגיה:

חריש הקרקע,

פריסת מערכת השקיה

זריעת הכותנה,

השקיה

דישון

ריסוס נגד מזיקים במטוסי ריסוס

ריסוס לייבוש העלים לפני הקטיפה במטוסי ריסוס

קטיפה

הובלה למפעל

עיבוד הכותנה במפעל

הפיכת הכותנה לחוט

אינו צורך אנרגיה

צורך אנרגיה

61092 :

הפיקוח לזכויות התלמיד.ה, המשון  
כתובת אתר המשרד: [ot.education.gov.il](http://ot.education.gov.il)



אריגת הבד

שילוב חומרים סינטטיים באריג

הובלת הבד למצבעה

צביעת הבד/האריג

הובלת האריג למתפרה בחו"ל

הובלה לאונייה

שינוע לייצוא

הובלה במטען מוטס

הובלה במשלוח אל הצרכן

אחסון המוצר במחסנים ובקניונים

קניית המוצר והובלתו

צילום לאינסטגרם

**ה. מה גיליתם?**

**להעשרה : סרטון ייצור חוט הכותנה**

3. זכותכם לדעת זאת! - נצפה ב סרטון על משבר האקלים. (מומלץ לצפות בסרטון פעמיים).
4. בעקבות הידע שרכשתם בצפייה בסרטון, התחלקו לקבוצות וכל קבוצה תענה על שאלה אחת ותציג למליאה:
- שאלות בנושא אקלים וסביבה
- א. מה ההבדל בין אקלים לבין מזג אוויר?
- ב. מהי התחממות גלובלית?
- ג. איזה אירוע משמעותי התרחש בשנת 1880 וכיצד השפיע על שינוי האקלים?
- ד. מה היתרון שב"אפקט החממה"?
- ה. מה ההשפעות של שינויי האקלים על הסביבה ועל בני האדם?
- ו. מה אנחנו יכולים לעשות על מנת לצמצם את שינויי האקלים (בתשובתכם התייחסו לתרבות הצריכה ולזכויות הילד/ילדה).

#### שאלות בנושא זכויות ילדים

- א. אילו השפעות יש למשבר האקלים על חייהם של ילדים ובני נוער בעולם?
- ב. כיצד תופעת הצריכה המוגברת משפיעה על החיים של ילדים ובני נוער?
- ג. אילו זכויות שלהם עלולות להיפגע כתוצאה מתופעות משבר האקלים בכלל וצריכה מוגברת בפרט?
- ד. מה ילדים ונוער יכולים לעשות על מנת ליצור שינוי ולהשפיע על משבר האקלים והשלכותיו?

#### שיעור 4 – נעביר את זה הלאה למען הקיימות וזכויות ילדים ונוער

ארגון זמן 90 דקות

## פתיחה :

1. נסכם את מה שלמדנו עד עכשיו: מפזרים את המשפטים/המושגים הבאים על הלוח/רצפה/שולחן – התלמידים מתחלקים לזוגות, כל זוג תלמידים בוחר שני מושגים וכותבים משפט הסבר שמקשר בין 2 המושגים שבחרו בדגש על שלושת התחומים בהם עסקנו.

המשפטים/המושגים :

- תרבות הצריכה
- זכויות הילד, הילדה
- צריכת יתר
- ניצול ילדים
- גזי חממה
- יום ללא קניות
- זכותכם לדעת!!
- קניית מוצרים ברי קיימה
- עבודת ילדים
- מעלה וחצי
- עוני
- אמנת זכויות הילד/ה
- חומרי דלק
- הפליה/שוויון
- שינויי אקלים
- חינוך של ילדים
- אנרגיה

**כשאנחנו דואגים למימוש זכויות ילדים ונוער אחרים אנו מבטיחים תנאי חיים איכותיים יותר, צריכה מבוקרת וחברה המחזקת את כולנו. חשוב לנו לפעול למניעת אפליה וניצול של ילדים ונדאג ביחד שיתקיימו הזכות למידע והזכות לחינוך - לכל ילד/ה בכל מקום .**

2. "תעביר את זה הלאה" - כשאנחנו עוזרים לאחר - אנחנו גם מקבלים, כאשר אנו מעבירים לאחר- אנחנו לא חושבים רק על עצמנו אלא גם על אנשים אחרים וגם על הסביבה וגם על הילדים והנכדים והדורות הבאים.  
למורה: זכותם של הילדים לדעת כי רכישת יתר היא מיותרת ופוגעת בזכויות ילדים ובסביבה, והיינו רוצים שאת המסר הזה הם יעבירו הלאה לחבריהם, למשפחתם, לקהילה.

צפו בסרטון הבא: "עכשיו תורך: תעביר את זה הלאה"  
[https://www.youtube.com/watch?v=mBW8qbGHV00&t=5s&ab\\_channel=UniLifeProject](https://www.youtube.com/watch?v=mBW8qbGHV00&t=5s&ab_channel=UniLifeProject)

- מה אתם מרגישים בעקבות הצפייה בסרטון?
  - חישוב מה מהתובנות שלמדנו אותן נרצה להעביר הלאה? ובאיזו דרך?
3. הכנת תוצר: יש לכם אפשרות לפרסם את התובנות מהשיעורים במספר דרכים:

- כתיבת נייר עמדה
- דיבייט / הכנת משפט ציבורי ברמה בית ספרית באחת הסוגיות שנידונו
- הכנת סרטון קצר (עד דקה להעברת מסר מתוך המסרים שאספתם בשיעורים)
- טיק טוק / אינסטגרם – פרסום מסרים קצרים
- הכנת רשימה של כללים לתרבות צריכה שומרת זכויות
- פרסומת לצרכנות מודעת זכויות
- הקלטת פודקאסט בנושא צריכה וזכויות
- הכנת מגנט למקרר - עם משפט על צריכה נבונה

**\*\* למורה: לכל פרסום יוזמה באחד הערוצים המוצעים נדרשת הסכמה של הנהלת בית הספר וההורים. ראו הנחיות מצורפות בנפרד.**

## פעילויות העשרה והעמקה בלמידה

### ילדים עובדים או עבדים

השיעור לקוח מתוך התוכנית של הפיקוח על זכויות הלמידה "בשביל הזכויות – דיון באמנת זכויות הילד/ה בהיבטים מוסריים וערכיים

<http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/5559E897-B84B-42AC-8099-5742C8C5F876/209238/BishvileiHazchuyotDiyunBeamanaHeb1.pdf>

### תרבות הצריכה

התלמידים צופים בסרטון: תרבות הצריכה

מטלת צפייה או דיון לאחר הקרנת הסרטון:

-האם זה קורה גם אצלכם?

-האם הקנייה גורמת לכם לאושר רב יותר?

- באילו פעולות תבחרו לנקוט כדי שתופעות כאלו יתמעטו או לא יהיו עוד?

-האם אתם בעד או נגד רכישה באתרי האינטרנט? נמקו את ההחלטה

- האם הרכישה עצמה גורמת יותר? אילו פעולה יכולה להחליף את עצם הרכישה?

-מה אפשר ללמוד מהסרטון?

## ימי רכישה מואצים ברמה הבינלאומית "בלאק פריידי" ו"סייבר מאנדיי"?

(להציג מהמצגת את השקופיות הרלוונטיות)

למורה – כל המועדים המצוינים הם בחודש נובמבר, ובכולם יש מבצעים גדולים על קניות בחנויות וברשת. בלאק פריידי – כינוי ליום שישי שפותח את עונת השופינג שבין חג ההודיה לחג המולד בארה"ב. הוא חל ביום שישי של השבוע הרביעי בחודש נובמבר. יום שיא בצריכה בארה"ב ובעולם. סייבר מאנדיי – הוא כינוי שווקי ליום שני שחל לאחר חג ההודיה בארה"ב מדי שנה, הוא נוצר על ידי חברות שיווק כדי לעודד קניות ברשת.

לדיון –

כיצד ימים אלו משפיעים על תרבות הצריכה של כולנו – צעירים ומבוגרים?

מה הן לדעתכם השפעות דפוסי ההתנהגות בימים אלו על סביבה ברת קיימה?

כיצד ימים אלו עלולים להגביר פגיעה בזכויות של ילדים ובני נוער ברחבי העולם?

### עולם הדוגמנות מתגייס למען שמירה על זכויות ילדים

לפניכם כתבה (טקסט או סרטון לבחירה) על הדוגמנית יערה בנבנישתי מקופנגן שבתאילנד, שהחליטה לדגמן רק לחברות שמתחשבות בסביבה ושאיןן מעסיקות ילדים בתנאי ניצול ועבדות.

כתבה - (טקסט) - [יערה בנבנישתי עברה לחיות בקופנגן ומקדמת טבעונות ו"אפס פסולת"](#)

כתבה בסרטון בערוץ 13 על ההחלטה של הדוגמנית - "המחיר האמיתי של תעשיית הבגדים": [יערה בנבנישתי כבר לא מפרסמת מותגי יוקרה, וחיה בתאילנד](#)

דיון בעקבות הכתבה: - מה דעתכם על ההחלטה של הדוגמנית? כתבו לה מכתב תגובה.